[2018] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕਿਸ਼ਨ ਰਾਓ

ਬਨਾਮ

ਸ਼ੰਕਰਗੌੜਾ

(2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 803)

02 ਜੁਲਾਈ, 2018

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇਜੇ.]

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 - ਧਾਰਾ 139 - ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ - ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਖੰਡਨ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ - ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਨੁਮਾਨ ਅਧੀਨ। 139 ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੈੱਕ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਰੱਖਿਆ: 1.1 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ, ਇਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 'ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ' ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਚੈੱਕ ਨੂੰ 'ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡ' ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 'ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ' ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡਾਂ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14, 15][75- ਡੀ-ਈ; 76-ਡੀ-ਐਫ]

1.2 ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਉਕਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17, 20][76-ਜੀ; 79-ਏ-ਸੀ]

1.3 ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਚੈੱਕ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22][80-ਸੀ-ਡੀ]

1.4 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 23, 24][80-ਈ-ਐੱਫ]

ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੁਤੂਮਨਾ ਇਲਥ ਜਥਾਵੇਦਨ ਨੰਬੂਦਿਰੀ [1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 575 : (1999) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 452; ਸੰਜੇਸਿਨ ਰਾਮਰਾਓ ਚਵਾਨ ਬਨਾਮ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇ ਗੁਲਾਬਰਾਓ ਫਾਲਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 130 : (2015) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 123; ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੇਟਸ [2008] 17 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 572 : (2009) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 513; ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 507 : 2010 (11) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 441 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ.

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1999] 1 ਐਸਸੀਆਰ 575 ਪੈਰਾ 11 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 130 ਪੈਰਾ 12 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2008] 17 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 572 ਪੈਰਾ 18 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2010] 6 ਐਸਸੀਆਰ 507 ਪੈਰਾ 21 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2018 ਦਾ 803।

2010 ਦੇ ਸੀਆਰਪੀ ਨੰ. 2605 ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਕਲਬੁਰਗੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 18.03.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੋਜ਼ੀ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਐਮ. ਏ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੂਰਤੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ. 1. ਇਹ ਅਪੀਲ 18.03.2016 ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਕਟ 1881" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ:

ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ (ਦੋਸ਼ੀ) ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ 2,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। 25.12.2005 ਨੂੰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ 2,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਕਰਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ 25.01.2006 ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 2,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਪੋਸਟ ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਗੁਲਬਰਗਾ ਵਿਖੇ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਉਗਰਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ 01.03.2006 ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਉਗਰਾਹੀ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 02.03.2006 ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ "ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡ" ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 2,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ 14.03.2006 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ 31.03.2006 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ। ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ - ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੰਨਾ 1 ਅਤੇ P6 ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਬਿਆਨ - ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਕੇਸ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ - ਕੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਚੈੱਕ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਅਪਰਾਧ ਸਾਬਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 2,50,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

4. ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ

ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

5. ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ

ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 379/401 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਵਿਗੜਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪਰਾਧ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ।

7. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

8. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

9. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਹੈ।

10. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੰਬੰਧੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

11. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧਾਰਾ 397/401 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੁੱਟੁਮਨਾ ਇਲਾਥ ਜਥਾਵੇਦਨ ਨੰਬੂਦੀਰੀ, 1999 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 452 ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ:

“5.....ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ‘ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸਕਦੀ ਹੈ’ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਟੇ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ‘ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ’ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਪਰ ‘ਉਕਤ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ’ ਨੂੰ ‘ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ’ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ‘ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ’ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ‘ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ‘ਨਿਆਂ ਦੀ ਘੋਰ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ‘ਰੁਕਾਵਟ’ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ...."

12. ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਰਾਮਰਾਓ ਚਵੰਨ ਬਨਾਮ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਗੁਲਾਬਰਾਓ ਫਾਲਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2015 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 123 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਵਿਗਾੜਿਆ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਗੈਰ-ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“14.....ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਵਿਗੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ -ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ - ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ - ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ - ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 397 ਤੋਂ 401 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੋਧ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੋਧਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਗੜਿਆ ਜਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਦਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਲਤ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਡਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂ ਮਨਘੜਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ,

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਦੇ।

14. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖੁਦ ਪੈਰਾ 40 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਇਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 40 ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:

“40. ਉਪਰੋਕਤ “ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਵੇਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ‘ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ’ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ 25.12.2005 ਦੇ ਕਥਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਮਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 397 ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ‘ਵਿਚਾਰਿਆ ਰਾਏ’ ਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਚੈੱਕ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ:

ਆਰਡਰ

ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, III-ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਜੂਨੀਅਰ ਡੀ.ਐਨ.) ਅਤੇ ਜੇ.ਐਮ.ਐਫ.ਸੀ., ਕਾਲਾਬੁਰਗੀ ਦੁਆਰਾ ਸੀ.ਸੀ.ਨੰ. 1362/2006 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ, ਜਿਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਕੋਰਟ - 1, ਕਾਲਾਬੁਰਗੀ ਵਿਖੇ ਸੀ.ਆਰ.ਏ.ਨੰ. 46/2009 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ.ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ/ਬਿਨੈਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...।"

15. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਚੈੱਕ ਨੂੰ "ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡ" ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਇਸਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡਾਂ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

16. ਭਾਵੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸੀ।

17. ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:

“139. ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ।- ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਚੈੱਕ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੇ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ 'ਦੇਣਦਾਰੀ' ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ।

18. ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੇਟਸ, 2009 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 513 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 139 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 14, 15, 18 ਅਤੇ 19 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ:

"14. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਨੇ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ।

15. ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਉਹ ਉਪਕਰਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਅਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, (1) "ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਨ" (ਖੰਡਨਯੋਗ), (2) "ਮੰਨਣਗੇ" (ਖੰਡਨਯੋਗ), ਅਤੇ (3) "ਨਿਰਣਾਇਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ" (ਖੰਡਨਯੋਗ) "ਧਾਰਨਾਵਾਂ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ 'ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਤੱਥ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵੀ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ "ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ"।

18. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ "ਸਾਬਤ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰੇਕ 'ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਇੱਕ ਨੋਟ ਕਹੋ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬਚੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਚੈੱਕ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ - ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

19. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਵਿੱਚ "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ" ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਵਿੱਚ "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ "ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਨ" ਅਤੇ "ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ" ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧਿਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਤੱਥ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਧਿਰ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਤੱਥ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

19. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“20....ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨੋਟ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਉਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ...”

20. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਚੈੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

21. ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ, 2010 (11) ਐਸਸੀਸੀ 441। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਰੇ 26 ਅਤੇ 27 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“26. ਇਹਨਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਨਾਰਦਨ ਭੱਟ, (2008) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 54 ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਿਰੀਖਣ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਖਾਸ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ।

27. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਇੱਕ ਉਲਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ

ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਉਪਾਅ, ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਯੰਤਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈੱਕ ਦਾ ਉਛਾਲਣਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਗਲਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਮੁਦਾਲੇ-ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜਾ ਉੱਚ ਮਿਆਰ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

22. ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ - ਕਿ ਚੈੱਕ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਖੁਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

23. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇ।

24. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Megha Tak

Advocate Megha Tak